

Muziek in de zorg

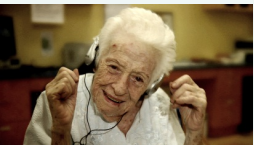
CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Levenskwaliteit nastreven bij personen met
dementie door
muziekimplementatie in de zorg

Bachelorproef door Jade Mooren
studente ergotherapie Arteveldehogeschool

Alive inside!

- <https://www.youtube.com/watch?v=EgNLLeQYwI>
- (<https://www.youtube.com/watch?v=UIWBmUUutL0>)

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

opbouw

- Theorie (stellingen - Vera)
- Praktijk (casussen - Katelijne)
- Transfer naar eigen praktijk (discussie - allen)

Weetjes over dementie en muziek

Jullie krijgen in de volgende dia's telkens een stelling te zien.

Die stelling beoordelen jullie op juistheid.

Jullie hebben daarvoor elk een kaart gekregen met aan elke kant een ander kleur.

GROEN staat voor juist. ROOD staat voor fout.

Per stelling vragen we jullie mening weer te geven via het omhoog steken van een bepaalde kleur. (wacht op het teken!)

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 1:

Bij het werken met muziek bij een persoon in een vergevorderd dementieproces, gebruik je best lage geluiden.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

JUIST

Die geluiden lijken op geluiden in de baarmoeder (Veiligheid en geborgenheid)

Ook: voorspelbaarheid en herhalingen

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 2:

Door zowel de medewerker als een bewoner van het WZC wordt het tempo van een muziekstuk op eenzelfde wijze beleefd.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

Een jongere medewerker kan muziek als langzamer ervaren dan de oudere bewoner. Een normaal tempo wordt aangenomen als een beweging van ongeveer 80 tijdseenheden per minuut, overeenkomend met het aantal polsslagen per minuut en met het aantal passen van een normale gang. Hoe ouder men echter wordt, hoe rustiger het hartritme. Daarom raadt men aan om bij activiteiten liederen in een lager tempo te zingen dan men gewend is.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 3:

Ritme werkt reflexmatig en autonoom.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

JUIST

Ritme beïnvloedt de niet-cognitieve delen van de hersenen; gaat hier over het autonome zenuwstelsel regelt oa. Ademhaling, spijsvertering, vernauwen of verwijden van bloedvaten, hartslag...

Uit onderzoek blijkt dat muziek daadwerkelijk de prestaties verbetert. Prestaties in een fitnessclub kunnen tot 10% beter zijn dan prestaties zonder muziek. Op maat gekozen muziek kon zorgen voor verbetering van prestaties met 20%

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 4:

Het ontvangen en verwerken van muziek neemt evenveel hersendelen in beslag dan taal.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

Het ontvangen en verwerken van muziek neemt méér hersendelen in beslag dan taal. Niet alleen wordt de gehoorschors gestimuleerd, maar ook gebieden die te maken hebben met leren, met emoties, met beloning.

Klanken en melodieën zijn één van de eerste dingen waarop baby's reageren en het vermogen ze te beluisteren is één van de laatste dingen die uit de hersenen verdwijnen als gevolg van de aftakeling bij de ziekte van Alzheimer.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 5:

Muziekles en andere uitdagingen voor het brein kunnen dementieverschijnselen jammer genoeg niet op afstand houden.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

Muziekles en andere uitdagingen voor het brein kunnen dementieverschijnselen tot op hogere leeftijd op afstand te houden.

Het is immers belangrijk om de hersenen te blijven uitdagen (verrijkte omgeving). Zo bouwt men een cognitieve reserve op waardoor een eventuele ziekte later zichtbaar wordt. Muziek heeft een versterkend effect op de hippocampus, die een belangrijke rol speelt bij het geheugen.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 6:

Muziek die iemand het liefste hoort, bestaat heel vaak uit stukken of nummers die de persoon rond zijn twintigste levensjaar emotioneel diep hebben geraakt.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruislede vzw

Weetjes over dementie en muziek

JUIST

De muziek van die periode blijft je je hele verdere leven iets doen. Het is dus belangrijk dat wij dit meenemen in onze keuze van muziek voor een specifieke bewoner.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 7:

Iemand met de ziekte van Parkinson kan soms niet lopen, maar wel dansen.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

JUIST

Het brein heeft zo zijn eigen wegen als het om melodie en ritme gaat. Muziek stimuleert zenuwbanen in de hersenen die anders ongebruikt blijven. Ook logopedisten gebruiken vaak zang om patiënten weer te leren spreken.

Recent worden deze positieve effecten ook ingezet in een acute fase van een beroerte. (pt. luistert elke dag twee maanden lang een tot twee uur naar zijn favoriete muziek)

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 8:

het gebruik van klassieke ontspanningsmuziek is effectiever dan het gebruik van voorkeursmuziek in het reduceren van agitatiegedrag van mensen met dementie.

CURANDO O.L.V. van 7Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

Net het omgekeerde is waar, zo blijkt uit onderzoek (oa. Gerdner 2000)

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 9:

Een interventie waarbij men gebruik maakt van achtergrondmuziek verloopt rustiger dan een interventie waarbij de zorgverleners zelf zingen.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

Zang door de zorgverlener is effectiever dan achtergrondmuziek. Er ontstaat een rustige en oprechte situatie. Daardoor worden samenwerking en communicatie (non-verbaal) mogelijk.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

Stelling 10:

zowel muziektherapie als muziekactiviteiten zorgen voor het muziekklimaat binnen een voorziening.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Weetjes over dementie en muziek

FOUT

De muziekcirkel is pas optimaal rond als ook aandacht wordt besteed aan 'muziek op maat'.

Dit houdt in:

1. De persoonlijke noot: aandacht voor de oudere persoon met inzet van muziek van zijn muzikale voorkeur
2. De gezamenlijke noot: met aandacht voor de omgevingsgeluiden in de zorginstelling, het bewaken van stiltemomenten en de inzet van muziek in gemeenschappelijke ruimtes van de zorginstelling.

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Project: Muziek in de zorg

3 casussen

- Verzonken fase van dementieproces
- Agitatiegedrag tijdens de zorg
- Interesse in muziek

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Casus I

Even voorstellen:

André, een man geboren in 1925. Vroeger was hij actief als landbouwer op zijn boerderij. Hij was gehuwd en kreeg samen met zijn vrouw drie kinderen, één zoon en twee dochters. Zijn vrouw is reeds overleden.

Om de mantelzorgers te ontlasten en uit veiligheid voor André werd hij in 2008 opgenomen in WZC Mariawende.

In het begin van zijn opname was hij erg actief. Hij behoorde tot de zorgcategorie B-dement bij aanvang van zijn opname. Hij liep voortdurend rond en 'verbouwde' de omgeving.

In het WZC draagt hij nog dagelijks zijn boerenpet en -sjaal. André beschikt over de mogelijkheid om zijn pet juist op zijn hoofd te zetten als hulpverleners het opzettelijk verkeerd zetten.

Casus I

De zorg van André wordt meestal gegeven door twee hulpverleners. De ene persoon spreekt hem aan en trekt zijn aandacht terwijl de ander de zorghandeling uitvoert.

André kan korte afstanden stappen onder begeleiding, bijvoorbeeld van zijn kamer naar de leefruimte. 's Nachts en tijdens zijn middagdutje wordt hij gefixeerd in bed en overdag in zijn rolwagen.

André toont op verschillende manieren weerstand bij handelingen die voor hem onaangenaam aanvoelen. Scheren en uitkleden zijn handelingen die moeilijk verlopen. Hij probeert zich weg te trekken, grijpt de hulpverlener stevig vast door in zijn arm te knijpen, probeert de hulpverlener te slaan, ... De hulpverleners moeten voortdurend waakzaam zijn voor een eventuele fysieke aanval van André.

De invloed van muziek

Casus 1

- Geen weerstand bij scheren, spant spieren minder op
- Verbale agressie neemt af
- Contact met hulpverleners (oogcontact en via de handen)
- Helpt zich aankleden (steekt zijn armen in de mouwen)
- 'Alerter' tijdens de zorg: kijkt naar wat rondom hem gebeurt
- Nog weinig verbaal, maar toch: Keek rond en zei plots: "Aah, 't is gij!"

CURANDO O.L.V. van 7 Woeëën Ruisselede vzw

Project: Muziek in de zorg

Casus 1

Criteria	Zonder muziek of zang	Met voorkeursmuziek	Met zang
Contact weigeren	Soms	Zelden	Zelden
Verbale agressie (bv. vloeken)	Vaak	Zelden	Zelden
Fysieke agressie	Zelden	Zelden	Nooit
Prikkelbaarheid	Zelden	Soms	Soms
Dwangmatig roepen	Soms	Nooit	Nooit
Klagen	Soms	Nooit	Nooit
Spijeren opspannen	Soms	Vaak	Zelden

Casus 2

Even voorstellen:

- Yvonne is een 86-jarige vrouw. Ze is gehuwd. Samen met haar man heeft ze drie kinderen, twee dochters en één zoon.
- Yvonne bezorgde haar echtgenoot slapeloze nachten omdat ze voortdurend naar het toilet probeerde te gaan.
- Ze heeft gehoorproblemen en spreken lukt niet meer. Ze probeert zich verbaal uit te drukken aan de hand van geluiden ("de de de de de").
- Het risico op vallen is groot. Daarom wordt ze door middel van een fixatiegordel gefixeerd in bed en in de rolwagen. Yvonne brengt bijna de volledige dag door in haar rolwagen.

Casus 2

- Op vlak van wassen en kleden is ze volledig afhankelijk van derden.
- Uit bevraging van hulpverleners blijkt dat de zorg bij Yvonne doorgaans moeilijk verloopt. Ze is onrustig en vertoont fysieke agressie tegenover de hulpverleners (krabben, slaan, schoppen...).
- Daarnaast is het een opvallend gegeven bij Yvonne dat ze 's morgens erg geagiteerd is in de zorgsituatie wanneer ze 's nachts stoelgang gemaakt heeft.
- De zorgsituatie verloopt bij Yvonne door één hulpverlener.
- Vaak is het voor de hulpverleners moeilijk om haar twee tandprothesen in te steken. Yvonne trekt dan haar hoofd weg, houdt de lippen stijf op elkaar en vertoont soms fysieke agressie.

De invloed van muziek

Casus 2

- Rustig aanwezig, laat de zorg toe
- Helpt mee in de zorg (zich afdrogen, bloes dichtknopen, kledij aantrekken, ...)
- Contact met de hulpverlener (oogcontact en via handen)
- Laat tandprothese insteken, of doet dit zelf. Laat haar haar kammen, of doet dit zelf.
- Neemt medicatie probleemloos in
- Leek de hulpverlener te begrijpen ("Ga eens op je zij liggen." → deed dit, hield zich vast en bleef liggen tot de HVL zei dat ze terug mocht draaien)

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Project: Muziek in de zorg

Casus 2

Criteria	Zonder muziek of zang	Met voorkeursmuziek	Met zang
Contact met de HVL weigeren	Soms	Soms/Nooit	Nooit
Verbale agressie (bv. vloeken)	Nooit	Nooit	Nooit
Fysieke agressie	Zelden	Zelden	Zelden/Nooit
Prikkelbaarheid	Zelden	Soms	Nooit
Dwangmatig roepen	Nooit	Nooit	Nooit
Klagen	Nooit	Nooit	Nooit
Spiëren opspannen	Vaak	Nooit/Vaak	Nooit
Grimas trekken	Vaak	Vaak	Soms/Nooit

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Casus 3

Even voorstellen:

- Anna werd geboren in 1924 en is 90 jaar. Anna was gehuwd en had twee zonen. Haar echtgenoot is overleden aan darmkanker.
- Uit de heteroanamnese blijkt dat ze vroeger altijd alleen was, maar dit was ze enorm beu.
- De mantelzorgers van Anna vertelden ook dat ze houdt van oude Nederlandstalige muziek.
- Anna is afhankelijk voor alle items, die worden afgenomen op de Katz-schaal.

Casus 3

- Anna wordt gewekt rond 9 uur en vervolgens in bed gewassen.
- Ten slotte wordt ze met de passieve tillift in haar multipositierolstoel geplaatst en naar de leefruimte van haar afdeling gebracht.
- Haar weerstand uit zich in het vastgrijpen van de hulpverlener, verwijten maken, roepen, ...
- Dit resulteert erin dat de hulpverlener de zorg, net als Anna, als onaangenaam ervaart en zich er zo snel mogelijk vanaf probeert te maken.
- Opvallend was dat Anna bijna voortdurend met de ogen gesloten zat.

Casus 3

- Als Anna in de leefruimte van de afdeling zit, is ze ofwel druk aanwezig ofwel slaapt ze in haar rolstoel. Ze praat bijna voortdurend tegen zichzelf.
- Ze heeft vaak stemmingswisselingen waarbij ze het ene moment vriendelijk is en het andere moment begint te schelden.
- Wanneer haar voorkeursmuziek in de leefruimte opgelegd wordt, is ze veel rustiger aanwezig.

De invloed van muziek

Casus 3

- Minder verbale agressie tegenover hulpverlener
- Gaat in gesprek met de hulpverlener
- Biedt minimale hulp (naargelang haar mogelijkheden)
- Wisselende stemming: werkt mee – biedt weerstand
- Zingt zelf mee

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Project: Muziek in de zorg

Casus 3

Criteria	Zonder muziek of zang	Met voorkeursmuziek	Met zang
Contact met de HVL welgeren	Zelden	Zelden/Nooit	Zelden
Verbale agressie (bv. vloeken)	Vaak/ Voortdurend	Vaak	Zelden/Soms/ Vaak
Fysieke agressie	Soms	Zelden	Zelden
Prikkelbaarheid	Vaak	Zelden/Vaak	Zelden/Vaak
Dwangmatig roepen	Soms	Nooit	Soms/Nooit
Klagen	Soms	Zelden	Soms
Spiëren opspinnen	Vaak	Soms	Zelden
Buitensporig aandacht vragen	Soms	Zelden/Nooit	Nooit

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Besluit

- Aangenamere zorgsituatie voor zowel bewoner als hulpverlener:
  - Vorm van contact; interactie ontstaat
  - Gevoel van samenhang door samen zingen
  - Bewoner helpt mee, afhankelijk van zijn mogelijkheden
- Afhankelijk van dag tot dag

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

Muziek bij dementie

Ook in jullie WZC?

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Bespreking

Het groot werkvormenboek, Buzzen, p 43

ZORGEN MOET JE DOEN

NIET MAKEN

Loesje

Publiek TOG
©2011 B&B Arnhem
www.b&b.nl

- Hoe kan je het werken met muziek in de zorg in jouw voorziening implementeren?
- Hoe kun je dit aanbrengen in het team?

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Bespreking

Het groot werkvormenboek, Buzzen, p 43

- Wat zou jou kunnen tegenhouden om muziek in de zorg te gebruiken?
- Hoe ga je om met weerstand bij collega's om te zingen?

**HALLO
WILLEN MENSEN
DIE TEGEN
DE STROOM
OPROEIEN**

LINKS HOUDEN

Loesje

Publiek TOG
©2011 B&B Arnhem
www.b&b.nl

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Bespreking

Het groot werkvormenboek, Buzzen, p 43

- Wat als muziek/zang enkele keren geen invloed lijkt te hebben op de bewoner?
- Hoe hou je vol?

**ALS DE MOED
JE IN DE SCHOENEN
ZAKT**

**GA DAN EENS
OP JE KOP STAAN**

Loesje

CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruislede vzw

Reflectie

Het groot werkvormenboek, Barometer, p 223

- Hoe waardevol vind je muziek en zang in de zorgsituatie?

- Hoe groot is de kans dat je muziek en zang bij collega's zal promoten?

 CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw

www.curando.be

 CURANDO O.L.V. van 7 Weeën Ruisselede vzw